

Múzeum vo Svätom Antone

Vitajte v kaštieli vo Svätom Antone!

Miestnosti, ktorými budete prechádzať, sú zariadené pôvodným historickým nábytkom a umeleckými predmetmi z 18. a 19. storočia, zachovanými po bývalých majiteľoch kaštieľa Koháryovcoch a Coburgovcoch. Kaštieľ bol vyhlásený za **Národnú kultúrnu pamiatku** v roku 1985.

Upozornenia:

Expozícia je monitorovaná kamerovým systémom pod dohľadom strážnej služby.

Počas prehliadky dodržujte pokyny dozornej služby a opatrenia, ktoré sa týkajú pandémie COVID 19.

Prosíme Vás, aby ste sa nedotýkali vystavovaných predmetov, nefotografovali, nezhotovovali vizuálne a audiovizuálne záznamy.

Za pochopenie a pomoc pri ochrane vzácnych unikátov Vám vopred ďakujeme.

Stavba

Kaštieľ stojí na mieste opevneného hradu, ktorý chránil Banskú Štiavnicu pred útokmi Turkov. V 1. polovici 18. storočia bol opevnený hrad postupne prestavaný na kaštieľ. Prestavba kaštieľa do dnešnej podoby bola dokončená v roku 1750. Má štvorcový pôdorys s uzatvoreným barokovým nádvorím s kamennou fontánou.

Legenda hovorí, že pri stavbe kaštieľa bola uplatnená *symbolika kalendára*.

4 vchody = ročné obdobia

7 arkád = dni v týždni

12 komínov = mesiace v roku

52 izieb = týždne v roku

365 okien = dni v roku

1. Schodisko

Výzdoba reprezentačného schodiska je z polovice 18. storočia. Kamenné sochy na zábradlí vytvoril sliezsky barokový sochár Dionýz Staneti. Muž a žena držiaci osvetlenie symbolizujú *Deň a Noc*, štyri menšie sošky zobrazujú alegórie štyroch živlov - *ohneň, voda, zem a vzduch*.

Ústredná maľba na strope zobrazuje mytologický výjav so skupinu antických bohov. V štyroch menších stropných maľbách sú znovu alegórie štyroch živlov. Autorom je Anton Schmidt – maliar rakúskeho pôvodu.

Obrazy: Mytologické výjavy – autorom je neznámy maliar benátskej školy 17. storočia.

2. Rodová galéria

Kaštieľ vlastnili dva rody.

Od roku 1629 do roku 1826 patril uhorskému šľachtickému rodu *Koháry* a od roku 1826 do roku 1921 nemeckému šľachtickému rodu *Coburg*. Koháryovci patrili medzi najvýznamnejšie uhorské rodiny. Svoje postavenie, šľachtické tituly a majetky získali za zásluhy v protitureckých vojnách. Za obdobie 200 rokov sa vypracovali od podkapitána na plukovníka, od zemana po knieža. Na stenách sú portréty významných členov toho rodu.

Posledným mužským potomkom bol knieža František Jozef Koháry, ktorý svoju jedinou dcéru Máriu Antóniu Gabrielu vydal za príslušníka nemeckého kniežacieho rodu Juraja Coburga. Tri generácie Coburgovcov zveľadľovali a rozširovali nadobudnuté majetky na území dnešného Slovenska, Maďarska a Rakúska. Posledným majiteľom kaštieľa bol Filip Coburg. V 30-tych rokoch 20. storočia kaštieľ užíval jeho najmladší brat Ferdinand Coburg, bývalý bulharský cár.

3. Audienčný salón

Slávnostný ráz zdôrazňujú štyri vzácne benátske zrkadlá z 1. polovice 18. storočia. Na stenách je galéria portrétov *dôstojníkov* kyrysnického (jazdeckého) pluku baróna Seherr von Thoss, ktorí sa preslávili hlavne v bojoch proti Turkom na území Rakúska a Uhorska.

Na najväčšom obraze je princ Eugen Savojský – rakúsky maršal a veľký bojovník proti Turkom a Francúzom. V dospelosti meral iba 148 cm. Jeho najväčšie víťazstvá boli pri Turíne proti Francúzom a pri Zente a Belehrade proti Turkom.

Po obvode salónu je 29 stoličiek vyrobených v štýle Hepplewhite (anglický klasicizmus), 18. storočie.

4. Hlavný salón

Je to najväčšia miestnosť kaštieľa. (95 m²).

Na stenách pokračuje galéria portrétov dôstojníkov pluku baróna Seherr von Thoss. Pozostáva z 58 olejomalieb z rokov 1725-1732, ktorých autorom je nemecký maliar Carl Emrich. V tomto pluku bojoval aj gróf Andrej Koháry, jeden z majiteľov kaštieľa.

Sedacia súprava - francúzsky empír, 1810-1815.

Salóny sa vykurovali majolikovými pecami, z ktorých sa zachovalo 25 kusov. Sú pravdepodobne vyrobené viedenskými majstrami v 18.storočí a prikladalo sa do nich z chodieb.

Lustre v salónoch sú z 18. a 19.storočia, pravdepodobne vyhotovené v Čechách.

5. Čínsky salón

Sedacia súprava je v štýle druhého rokoka, jej drevené časti sú pozlátené 18-krátovým zlatom. Červené hodvábné poťahy s čínskym motívom na sedacej súprave ako aj na stenách sú ručne vyšívané.

Oproti pri stene je japonský sekretár je z 2.polovice 19.storočia, bohato zdobený špeciálnymi japonskými technikami. Porcelánové ohrievadlá súdkovitého tvaru slúžili na sedenie najmä pre dámy. Do vnútra sa vložila špeciálna nádoba so žeravým uhlím alebo horúcou vodou, čím sa porcelán ohrial.

6. Zlatý salón

Salónna súprava predstavuje typ francúzskeho reprezentačného nábytku v štýle Ľudovíta XVI. Bol vyhotovený v poslednej tretine 18. storočia vo Francúzsku, majstrom Georgom Jacobom. Je vyrezaný z lipového dreva a pozlátený 24-krátovým zlatom. Luxusný hodvábný poťah bol vyhotovený v manufaktúre Philippa de Lasalle v Lyone. Nábytok venovala Mária Terézia svojej dcére Márii Antoinette ako svadobný dar. Na Slovensko bol privezený Ferdinandom Coburgom, ktorý tento nábytok kúpil v Paríži na aukcii okolo roku 1930 a umiestnil ho v tejto miestnosti, kde bola pred tým spáľňa.

Obrazy: (schéma)

Ľudovít XV. – francúzsky kráľ, za jeho vlády bolo postavené Versailles.

Mária Terézia – rakúska panovníčka, uhorská kráľovná, (*1717 - +1780), v rakúskej monarchii vládla 40 rokov.

František Lotrinský – rakúsky cisár a jej manžel, s ktorým mala 16 detí.

Jozef II. – najstarší syn a cisár, osvietený panovník, ktorý sa pričínal o množstvo reforiem, napr. Tolerančný patent a zrušenie nevoľníctva.

7. Kabinet

Sedacia súprava je v štýle tzv. meštiackeho historizmu. Portréty na stenách sú z 18. storočia, zobrazujú grófkych a grófov z koháryovského rodu.

V nasledujúcej malej miestnosti je dobové toaletné zariadenie prevažne z 19. storočia. Toaletný stolík, bidet a v skriní oproti maľované porcelánové nočníky.

Ďalej sa pokračuje chodbou.

8. Izba pre komornú

Miestnosť je zariadená dobovým nábytkom prevažne z 19. storočia.

Úlohou komornej bolo dbať na pohodlie panstva – starať sa o poriadok, čistotu a vždy byť „po ruke“.

V kaštieli slúžilo pánom služobníctvo prevažne z okolia, ale v zodpovednejších funkciách boli často aj ľudia, ktorí panstvo sprevádzali aj z iných lokalít Slovenska a cudziny.

9. Bulharský salón

Je zariadený dobovým bulharským nábytkom, ktorý je doplnený sedacou súpravou z 19. storočia.

Na sekretári vedľa dverí je kamenný dvojkríž v tvare slovenského znaku, ktorý venovali cárovi Ferdinandovi Coburgovi divadelní ochotníci zo Svätého Antona, k jeho 83. narodeninám. Je vyhotovený z minerálov z banskoštiavnických baní. Nad sekretárom je portrét bulharského cára Ferdinanda Coburga v zimnej uniforme, z roku 1917.

Po bokoch je pohľad na bulharské mesto Plovdiv, bývalé korunovačné mesto bulharských cárov. Ferdinand Coburg (*1861- +1948) sa ako 26-ročný v roku 1887 stal bulharským panovníkom a v roku 1908 bol vyhlásený za bulharského cára. Po prehratej 1.svetovej vojne v roku 1918 bol donútený k abdikácii a z Bulharska odišiel do exilu.

Žil v Nemecku v meste Coburg, často a rád sa zdržiaval aj na Slovensku vo Svätom Antone a na Prednej Hore. V roku

1944 definitívne odišiel zo Slovenska do Nemecka, kde v roku 1948 ako 87-ročný umrel. Pochovaný je v rodinnej hrobke v meste Coburg.

Rodinné šťastie – obraz je od košického maliara Leopolda Horovitzu z roku 1885.

Nad písacím stolom sú rodinné fotografie.

10. Fajčiarsky salón

Jemná ružová iluzívna výmalba na stenách je zo začiatku 19. storočia a pripomína plátenný záhradný prístrešok. Vo vitríne sú historické fajky a rôzne súpravy na uloženie tabaku, cigár a iných fajčiarskych potrieb prevažne z 19. storočia.

11. Rodičovská spálňa

Spálňa je zariadená nábytkom v štýle *biedermeier*. Vedľa postele je zaujímavý *servírovací stolík* pohyblivou stolovou doskou, na ktorom servírovali raňajky.

Pred posteľou je *prenosná splachovacia toaleta* z 19. storočia.

Obrazy:

Nad posteľou sú *rodičia Ferdinanda Coburga*: otec vojvoda August Coburg a matka Clementína Orleánska, francúzska princezná.

Na stene oproti nim sú oválne portréty *starších súrodencov Ferdinanda Coburga*:

Ludwig August, Klotilda a Amália.

12. Knižnica

Knižnica obsahuje encyklopédie, slovníky, filozofické a historické diela, náboženské spisy, cestopisy, monografie a klasickú beletriu. Väčšina kníh je z 19. storočia, sú písané prevažne vo francúzskom, nemeckom, talianskom a maďarskom jazyku, časť kníh je v azbuke a najstaršia literatúra (náboženská) je v latinčine.

Bulharský cár Ferdinand Coburg bol uznávaným prírodovedcom, zaoberal sa botanikou (náuka o rastliny), entomológiou (náuka o hmyze) a ornitológiou (náuka o vtáctve). Údajne ovládal 18 jazykov, medzi inými aj orientálne. V popredí je pracovný botanický stolík cára Ferdinanda Coburga s jeho vlastnoručnými malbami, dokumentuje jeho rozsiahle prírodovedné znalosti, výtvarné nadanie a veľkú lásku a úctu k prírode, ku ktorej viedol aj svoje deti. Prvý záznam na stole urobil keď mal 16 rokov a posledný zápis ako 73-ročný.

Obrazy:

Mesačný svit – od rakúskeho maliara Carla Schweningera, z polovice 19. storočia.

Kvetinové kalendáre a vlaky v strede medzi oknami maľovali deti bulharského cára Ferdinanda Coburga.

Malba na strope je z druhej polovice 19. storočia s prvkami neoklasicizmu.

13. Jedáleň pre 24 osôb

Reprezentačná jedáleň pre 24 stolujúcich je zariadená nábytkom v neobarokovom a neorokokovom štýle z 80-tych rokov 19. storočia.

Dve komody - obdobie tereziánskeho rokoka z 2. polovice 18. storočia.

Po abdikácii Ferdinanda Coburga nastúpil na bulharský trón jeho prvorođený syn Boris III., ktorý za záhadných okolností v roku 1943 zomrel. Po smrti Borisa III. nastúpil na trón jeho šesťročný syn Simeon II. Keďže bol neploletý, vládla zaňho regentská rada na čele s jeho strýkom Cyrilom. Koncom 2. svetovej vojny boli členovia regentskej rady popravení. Po vyhlásení Bulharskej ľudovej republiky cárovná Joanna aj s deťmi odišla do exilu. Simeon sa vrátil prvýkrát do Bulharska v roku 1996 a v roku 2001 sa stal premiérom. V súčasnosti žije v Španielsku.

Obrazy:

Vedľa dverí, ktorými budete vychádzať von sú na stene portréty: v strede je Ferdinand Coburg v reprezentačnej uniforme z roku 1897, po bokoch je ruský cár Pavol Petrovič a jeho manželka cárovná Mária Fjodorovna.

Nad komodami je portrét Ferdinanda Coburga v čiernom ráme, z roku 1935.

Miniatúrne portréty v zlatených vyrezávaných rámoch zobrazujú rodinných príslušníkov rakúskej panovníčky Márie Terézie

Tri veľké portréty nad vitrínami s porcelánom zobrazujú francúzsky rod Bourobonovcov.

14. Chodba

Malé dvierka v stene slúžili na kúrenie. Prikladaním z vonkajšej strany, služobníci pánov nerušili a v miestnostiach sa nešpinilo.

Chodby kaštieľa zdobia *poľovnícke trofeje*, ktorých je viac ako 1000 kusov. Pochádzajú zo slovenských, maďarských, nemeckých a rakúskych revírov. Na porcelánovom medailóne, ktorý visí pod trofejou, je poznačená lokalita a dátum lovu.

Pod parožím je kolekcia grafiky, ktorá je výsledkom zberateľského záujmu Koháryovcov a neskôr aj Coburgovcov, ktorí túto zbierku rozšírili o dobové fotografie. Je ich tiež viac ako 1000 kusov a sú medzi nimi aj veľmi vzácne kolekcie.

15. Kaplnka Nanebovzatia Panny Márie

Výzdoba kaplnky bola vyhotovená v rokoch 1750-1752 v duchu *neskorobarokového iluzionizmu*, autorom fresiek je maliar rakúskeho pôvodu Anton Schmidt. Do roku 2002 fresky neboli reštaurované. V rokoch 2002 - 2003 bola kaplnka reštaurovaná a fresky čistené starou technológiou - striedkou bieleho chleba a vlažnou destilovanou vodou.

Kaplnka je zasvätená „Nanebovzatiu Panny Márie“ (sviatok 15. augusta), o čom svedčí aj hlavný oltárny obraz.

V sklenenej truhle je voskovo-drevená figurína sv. Jána Nepomuckého, patróna Koháryovcov.

Na chóre vpravo je vzácny drevený *prenosný organ* zo 17. storočia, používaný aj pri procesiách. Bol privezený z Čabradskeho hradu, z niekdajšieho rodového sídla Koháryovcov. Organ je dodnes funkčný.

Dverami vľavo prejdete do tzv. *oratória*, kde počas omši v kaplnke sedával bulharský cár Ferdinand Coburg. Táto časť chóru kaplnky je zasklená, aby ju bolo možné vykúriť. Na stenách sú obrazy s cirkevnou tematikou z 18. až 19. storočia.

16. Poľovnícka expozícia

Organizované poľovníctvo má na území Slovenska bohaté tradície. Časť expozície v tomto krídle kaštieľa približuje poľovnícku históriu, poľovnícke strelectvo, sokoliarstvo, kynológiu, rybárstvo a výtvarný prejav s poľovníckou tematikou.

V druhej časti sú zoopreparáty zveri umiestnené v diorámach, ktoré predstavujú typické biotopy Slovenska.

Prosíme najmä detských návštevníkov, aby sa nedotýkali preparátov zvierat!

Ďakujeme za návštevu a prajeme príjemný deň.